

ЖИТТЄПИС НАТАЛІ ЛІВИЦЬКОЇ-ХОЛОДНОЇ ТА ОЛЕНИ ТЕЛІГИ: ТОЧКИ ПЕРЕТИНУ

В. І. Білоножко

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Студіювання біографії письменників донині залишається актуальним методом дослідження порівняльного літературознавства. Він полягає у вивченні різних життєвих фактів, що могли віддзеркалитися у творчості митця. Тож, досліджуючи життєпис, літературознавці намагаються пояснити зацікавлення автора до тем, мотивів, образів змальованих у творі та встановити ступінь автобіографізму зображеного. Зародився зазначений вище метод у ХІХ ст., основоположником є Ш. Сент-Бев. Погляди Ш. Сент-Бева продовжили і розвинули І. Тен, Г. Брандес, І. Франко, Г. Клочек та ін.

В. Будний та М. Ільницький зазначають, що також біографічний метод дослідження реалізується в типології та контактено-генетичному методі як поштовх для зіставлення двох постатей у психологічному, духовному аспекті та наявність подібних суспільно-історичних умов, в яких розвивались досліджувані митці [2, 127].

Метою наукового дослідження є окреслення життєвих шляхів Наталі Лівницької-Холодної та Олени Теліги як тло типологічного зіставлення. Попри неповторну манеру письма, художню образність та осмислення тем, біографія та шлях у літературу двох досліджуваних жінок є досить подібними.

Наталя Лівницька-Холодна народилась 15 червня 1902 року у с. Гельмязів Золотоніського району на Черкащині. Батьки поетеси – український суспільно-політичний діяч, Президент УНР в екзилі Андрій Миколайович Лівницький, мати – українська письменниця, політичний діяч, активістка жіночого українського руху Марія Варфоломіївна Лівницька. Окрім доньки подружжя мало меншого сина Миколу, що крім журналістики брав чималу участь у політичному житті України: Президент УНР у вигнанні 1967-1989 рр.. Тож в «пражанці» з дитячих років вибудовувались патріотичні погляди; в оточення сім'ї переважали українські суспільно-політичні діячі та інтелігенція.

21 липня 1906 року на світ народилась Олена Теліга (з народження Олена Шовгеніва) в селі Ільїнське Московської губернії Російської імперії, нині Дмитрівський муніципальний район Московської області [3, 160]. Батько Іван Опанасович – відомий український інженер-гідротехнік, коріння якого знаходилось на Слобожанщині, а мати Уляна Степанівна – донька православного священника родом із Поділля. У подружжя було троє дітей: два сини (Андрій і Сергій) та Олена, що була середньою в сім'ї.

Обидві письменниці зростали в інтелігентній родині, в оточенні тогочасних верхівок суспільства та видатних осіб. З раннього віку змушені часто змінювати місце проживання. Родина Теліг через відрядження батька змінила чималу кількість міст тогочасної Російської імперії. Як зазначають наукові джерела, Олена Теліга важко сприймала переїзди, тому жодне із міст не могла ототожнити із домом. З часом асоціації з домом у письменниці виникатимуть із Києвом.

За словами Наталі Лівницької-Холодної, потяг до написання творів виникнув у ранні роки: "То щось таке дивне. Я почала писати, як мені було років 9–10». Перші творчі проби Олени Теліги також були в дитинстві. «Пражанка» зазначила, що ранні поезії були примітивними [3, 161].

Через революційні події родині Лівичьких довелося часто змінювати місце проживання, тому освіту Наталя Андріївна вимушена була здобувати у навчальних закладах Полтави, Переяслава, Жмеренки, Києві. Під час національно-визвольних змагань 1917–1922 рр. опиняється у політичній еміграції – Чехословаччині.

Зростання в родині політиків у період революційних подій, особливо після смерті Симона Петлюри, загартувували характер поетеси та її політичні погляди. В 1923 р., закінчивши матуральні курси, вступає до Карлового університету. В 1927 р. перевелася на філологічний факультет Варшавського університету [6, 8].

Олена Теліга восени 1917 року почне здобувати освіту у жіночій гімназії Олександрії Дучинської. З початком революції терени України покидають прихильники Симона Петлюри – батько і старший брат поетеси, а згодом у 1922 році решта сім'ї опиниться у Тарнові, де вперше зустрілись Наталя Лівичька-Холодна та Олена Теліга: «Я бачила її в Тарнові один раз: струнка, гарненька дівчинка, що хотіла конче побачити "Петьку Полтехніческого". Цим "Петькою" був, до речі, мій майбутній чоловік, Петро Холодний мол.» [4, 81].

Олена Теліга прагнула вступити до празького Українського високого педагогічного інституту ім. М. Драгоманова на історико-філологічний відділ, однак через негрунтовні знання української мови поетесі довелося попередньо скласти матуральні курси.

У підготовці до матури допомагав Леонід Мосендз, що підтримував дружні стосунки із Оленою Іванівною. Письменник належав до кола спілкування і Наталі Лівичької-Холодної. «Він тільки листувався з Оленою Телігою і дуже, по-моєму, не по-приятельськи повівся зі мною. В Подебрадах між нами була велика приязнь. Але, очевидно, приязнь з Оленою Телігою в нього була більша» – зазначала Наталя Лівичька-Холодна [1, 12].

Марія Лівичька започаткувала Союз Українських Емігранток у Польщі, тому часто у її домі відбувались мистецькі, літературні вечори, де збиралась тогочасна українська молодь, в тому числі Олена Теліга. Заходи проводила Наталя Лівичька-Холодна разом з чоловіком, тож поетеси часто зустрічались, між ними виникла тісна дружба, яка виявилась у листуванні [5, 26].

«Улюбленим нашим заняттям було сидіти десь у затишному кутку кав'ярні і вести нескінченні дискусії про те, що ми прочитали. У наших розмовах і в нашому листуванні потроху вияснялися наші погляди, наші погодження і наші розходження. Найбільше ми розходилися щодо оцінки авторів, яких ми читали» – згадувала Наталя Лівичька-Холодна [5, 26].

Ще однією спільною рисою є вибір чоловіків із творчою професією, які перебували в одному оточенні. Чоловік Наталі Лівичької-Холодної – Петро Холодний молодший (український художник), до якого як зазначено вище Олена Теліга мала інтерес. Остання вийшла заміж за кубанського бандуриста Михайла Телігу [3, 169].

Цей період життя письменниць співпадає із утворенням Празької поетичної школи, хоча Наталя Лівичька-Холодна, згадуючи 1927 рік мовить, що Олена Теліга на той час «ще не виступала в літературі» [1, 12]. Поетичний відбувся наступного року в «Літературно-Науковому віснику» за сприянням Дмитра Донцова, до якого з годом виникнуть почуття: «Не мені зорієнтуватися в тому, що це є: кохання, обожання, приязнь, чи захоплення, чи не те, не друге й не третє, але це почуття є таке глибоке, що ти, коли любиш мене, мусиш раз на завжди з цим погодитися...» – писала Олена Теліга в листах до Наталі Лівичької-Холодної [5, 34].

Із виникненням полеміки між літературним журналом «Ми» і «Вісником» стосунки між поетесами різко погіршилися. В 1933 році Олена Теліга створила один із найяскравіших своїх творів «Подорожній», обіцявши його надрукувати у «Ми», однак на пропозицію Дмитра Донцова опублікувати вірш у «Віснику» поетеса погодилась. Цей вчинок викликав обурення представників «Ми», в тому числі і в Наталі Лівницької-Холодної. Ображений Андрій Крижанівський розкритикував Дмитра Донцова та Олену Телігу у своєму виданні, через що останні обірвали стосунки із членами літературної групи «Ми». З цього часу дружба між поетесами поступово зникла [5, 37-38].

Отже, в науковій статті ми розглянули біографічні точки перетину Наталі Лівницької-Холодної та Олени Теліги. Студіювання на основі життєпису поетес дало змогу розглянути зв'язки між ними, а також знайти збіги в їхніх біографіях. Однак дослідження не є вичерпним, і потребує ґрунтовного вивчення.

Список використаної літератури:

1. Бойчук Б. Розмова з Наталею Лівницькою-Холодною / Б. Бойчук // Сучасність. – 1985. – №3. – С. 8 – 18.
2. Будний В., Ільницький М. Порівняльне літературознавство: підручник / Василь Будний, Микола Ільницький. – К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – 432 с.
3. Жданович О. Теліга Олена: збірник / О. Жданович, 1977. – 473 с.
4. Лівницька-Холодна Н. Поезії старі і нові / Н. Лівницька-Холодна. – Вид-во Союзу українок Америки, 1986. – 238 с.
5. Миронець Надія. Олена Теліга / Надія Миронець. – Київ, 2008. – 64 с.
6. "Один мотив – любов до України": до 115-ої річниці від дня народження Н. Лівницької-Холодної : біобібліографічна розвідка / упорядник Н. М. Требіна; Полтавська обласна бібліотека для юнацтва ім. Олеса Гончара. – Полтава, 2017. – 26 с.

Науковий керівник: д. ф. н., професор В. Т. Поліщук

КОЛЬОРИСТИЧНИЙ ДИСКУРС НЕОРЕАЛІСТИЧНОЇ ПРОЗИ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА (НА МАТЕРІАЛІ ПОВІСТІ «КРАСА І СИЛА»)

В. Ю. Вовк

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

У давніх уявленнях українців колір визначався як одна із основних засад у світотворчому процесі. У цілісній системі народних поглядів на світотворення належну роль відіграють кольористичні коди, що трансформуючись, відображають суб'єктивне розуміння світу. За Л. Раденковичем, що досліджував системи кодів міфологічного мислення та їх трансформації, колір розглядається «як один із елементів, за допомогою яких створювалася модель світу» [8, 122]. Осмислення буття кольору в мистецтві посідає важливу роль, адже його використання в живописі та літературі зумовлене психофізіологічними чинниками, здатністю психіки реагувати на той чи інший кольоровий подразник як на енергетичний імпульс. Не менш важливою є й інформаційна складова впливу на появу тієї чи іншої барви в художньому творі.

Одним із аспектів проблеми енергетичного та інформаційного впливів кольору на нервову систему є переваги, які люди віддають тим чи іншим кольорам. Домінування енергетичної складової засвідчує актуалізацію того чи іншого психологічного стану носія кольору. Використання кольористичних засобів для реалізації художніх завдань, дає цінну інформацію про його власні психологічні характеристики. Тож, «дешифруючи» психосемантичне (енергетичне) наповнення кольорів, можна